

Vnímat svět jako Bohumil Hrabal

Říká se, že štěstí přeje připraveným. Když se takové nečekané štěstí přihodilo Pavlu Hoškovi, byl již vášnivým čtenářem a znalcem Bohumila Hrabala a v hlavě mu uzrával nápad představit duchovní rozměr jeho díla. Cosi důležitého ale k definitivnímu rozhodnutí stále ještě chybělo. Pověstnou poslední kapkou byl objev nahrávek Hrabalových promluv, které spisovatel pronesl na počátku osmdesátých let na evangelické faře v Libici nad Cidlinou, kde býval pravidelným hostem. Tyto záznamy pomohly vytvořit ucelenější obraz o Hrabalově duchovním profilu a potvrdily mnohé domněnky, které Pavel Hošek získal z četby jeho spisů.

Náš přední religionista tak mohl přidat další svazek ke své knižní řadě, zkoumající spirituální motivy v krásné literatuře. Tato série zahrnuje také autory, které bychom v přihrádce křesťanské či náboženské literatury určitě nehledali. Mezi ně nepochybně patří také Bohumil Hrabal. Některé čtenáře možná pohorší již samotné spojení jména tohoto autora s evangeliem, stejně jako spisovatelova svatozář na obálce knihy. Hrabal se dokázal vůči církvi i Bohu vyjadřovat velice ostře, až rouhačsky. Jeho vztah k tomu, co člověka přesahuje, byl však mnohem složitější a také se během jeho života nejspíš proměňoval. Pavel Hošek musel pečlivě zvažovat, které Hrabalovy výpovědi jsou míněny skutečně vážně a které jsou spíš nesený ironií, nadsázkou a vědomou provokací, případně zda se právě za ironickým hávem neskrývá hlubší sdělení. V případě beletristické tvorby bylo navíc nutné odhalit či aspoň odhadnout, zda či do jaké míry se to, co autor vložil do úst literární postavě, opravdu kryje s Hrabalovým pohledem.

Již samotná četba všech devatenácti svazků Hrabalových sebraných spisů je úctyhodným

výkonem. Ještě větší úsilí muselo stát tento obrovský a velice pestrý materiál religionisticky vytěžit a utřídit. Hrabal nebyl tvůrcem myšlenkových systémů a k ideologiím všeho druhu měl vyslovený odpor. Přesto se Hoškovi podařilo vymezit několik oblastí, tvořících duchovní krajinu slavného spisovatele. Hrabal sám přitom trvale zůstává středobodem všech analýz.

I když se dočteme mnohé také o jeho názorech nebo filozofických a duchovních proudech, jež formovaly jeho myšlení, nakonec tím nejdůležitějším je spisovatelova životní cesta, jeho zkušenosti a setkání, jeho jedinečné vidění a vnímání světa, jeho neutuchající sebe-reflexe, včetně reflexe vlastní tvorby. Přestože je hlavním tématem knihy spisovatelův specifický vnitřní svět, rozhodně před sebou nemáme suché a úmorné zkoumání Hrabalovy duše. Spisovatel sám totiž celou svou tvorbou do tohoto svého světa zve, učí odhalovat jeho krásu a žasnout nad ní, chce pro něj čtenáře nadchnout. Právě v této linii pokračuje také Pavel Hošek a to činí jeho knihu nesmírně čtivou. Sestupuje ale ještě hlouběji, až ke kořenům, z nichž Hrabalovo vnímání světa vyrůstá. Na základě výzkumů religionisty Mircea Eliadeho odhaluje v Hrabalově myšlení návrat náboženského ►

vědomí archaického člověka, který ještě neměl svět přesně rozčleněný na oblast posvátného a profánního, a tak dokázal celou skutečnost vnímat jako prostor, v němž se svaté může člověku kdekoli a kdykoli zjevit. Po ústupu tradičních náboženství, tedy – jak by řekl Hrabal – po „zhroutilí nebes“, se zdálo, že se svět zcela odřízl od transcendence, ale to byl pouze klamný dojem. Ve skutečnosti může posvátno problesknout i tam, kde bychom to nejméně čekali, i skrze ty nejobyčejnější věci. Třeba v hospodě.

Pavel Hošek si všímá, že k podobnému přesunu posvátného z náboženské sféry do každodenní skutečnosti došlo v chasidismu – tedy v náboženském proudu, který byl blízký Hrabalovi a jemuž se odborně věnuje také Hošek. Nepřekvapí, že společným prvkem spojujícím Hrabala a chasidy je také vyprávění – chápané nikoli jako pouhé referování o nějaké skutečnosti, ale jako tvůrčí proces, který surovou realitu proměňuje ve smysluplný celek, a tak vlastně nově tvoří svět. Avšak tím nejdůležitějším duchovním motivem, který Hrabal sdílí nejen s židovstvím a křesťanstvím, ale nakonec se všemi náboženskými tradicemi, je „účinná láska k bliž-

nímu“, vyrůstající ze soucitu se všemi živými tvory. Právě ta prostupuje celé jeho dílo a je nakonec tím nejvýraznějším zjevením posvátného. Nemám zde prostor, abych se zastavil u některých dílčích, ale zajímavých Hoškových výkladů. Za zmínku by například stála Hrabalova inspirace mystikou, jeho dvojnásobný vztah ke křesťanství, zejména v jeho katolické podobě, nebo jeho svérázné pojetí následování Krista. Bohumil Hrabal je tu představen jako člověk nejen duchovní hloubky, ale i značné šíře vědomostí a zájmů, včetně detailní znalosti Bible. Četba Hoškovy studie bude nepochybně obohacením pro každého, ať už je literárním vědcem, nadšeným čtenářem Hrabalových knih, anebo – jako tomu bylo v mém případě – od Hrabala četl jen pár titulů a jeho tvorbu zná více z filmového zpracování. Současně můžeme Hoškovu knihu číst jako poučenou sondu do spirituality českého člověka: do jeho „hledání, které není zatíženo patosem, a přece dokáže náhle zjihnout v úžasu nad zázrakem bytí“ (s. 183).

Pavel Hošek: Evangelium podle Bohumila Hrabala.

Brno: CDK, 2024.

Ondřej Kolář

Nevíte, co pod stromeček?

Darujte roční předplatné časopisu Český bratr!

objednávejte do **16. 12. 2024**
na eshop.e-cirkev.cz nebo na
ceskybratr@e-cirkev.cz